Om precies die reden moet ik dan zeggen, dat er geen standpunt is. Dat zorgt wel eens voor verwarring. Ik moet opbiechten dat wij op dit probleem nog nooit het goede antwoord gevonden hebben.

Er is nog een categorie. Maar daar zijn wij weer zelf bij als bewindslieden. Daarbij gaat het namelijk niet om de documenten, maar om onze uitlatingen. Allereerst noem ik de informatie die ik aan de pers geef na afloop van iedere vergadering van de ministerraad. Dat is verbale informatie. De traditie is heel lang dat daarbij niet gejokt wordt en dat er zo openhartig mogelijk wordt gesproken. Dit betekent dat er vaak een heel korte voorsprong van informatie is bij de journalistiek. Wij proberen dat wel altijd direct zo goed mogelijk te corrigeren met de berichtgeving aan het parlement.

De conclusie is dan ook dat ik het van harte eens ben met de lijn die verwoord is door de heer Van Ooijen: zorg er toch voor dat het parlement het eerst geïnformeerd wordt. Ik ben het dus geheel eens met dat principe, maar er zijn wel twee probleemvelden en die heb ik zojuist geschetst.

Een boeiend punt is nog de persoonlijke ervaring, zoals de geachte afgevaardigde die nogal wat initiatiefwetgeving op zijn naam heeft staan, dat geformuleerd heeft. Er is gewezen op het bijzondere fenomeen tot 1980 dat de adviezen van de Raad van State over het al dan niet contrasigneren van een initiatiefwetsvoorstel buiten de Kroon, de regering, niet toegankelijk waren. Dat was een bijzondere situatie en daarom is er ook een eind aan gemaakt. Sinds 1980 is die informatie dus wèl toegankelijk. Dat is niet voor niets. Uit de bijdrage van de geachte afgevaardigde blijkt ook dat hij daar van harte achter staat.

Voorzitter: Heijne Makkreel

Minister **Lubbers**: Voorzitter! Er is mij nog iets heel moeilijks gevraagd, en wel of ik mij wil verantwoorden voor de ministers van voor 1980 en of ik wil aangeven waarom zij toen eigenlijk op de verkeerde koers zaten, althans volgens de huidige opvattingen. Dat is een delicate vraag. Immers, de eerste eis voor een minister-president is altijd om pal achter het beleid van de voorgangers te staan. Dat doe ik dus. Die houding was indertijd voortreffelijk; die was eigentijds. Welnu, de tijden zijn echter veranderd. Ik zal iets preciezer zijn: het heeft natuurlijk te maken met de visie op de Raad van State. In de vroegere situaties beschouwde men de Raad van State alleen als adviseur van de regering. Het kan ook gezien worden als een hoog college waarvan de waarde ook moet blijken uit de toegankelijkheid van de uitgebrachte adviezen. Dit laatste is de doorslag gaan geven. Ik zeg dit maar wat sober vanwege het dilemma waar ik voor sta.

Nog iets over de toegankelijkheid van de archieven. Voorzitter Tjeenk Willlink is geprezen voor zijn rede op een befaamde bijeenkomst over de noodzaak dat archivarissen assertief zijn. Ter voorbereiding van dit debat hebben wij dat natuurlijk allemaal gelezen. Zij moeten hun waar aan de man brengen, niet afhoudend. Terecht werd naar voren gebracht dat zij hiertoe wel in staat gesteld moeten worden met voldoende middelen, opdat de archieven toegankelijk zijn en er straks überhaupt nog zijn. Wij moeten op het ogenblik een niet gering bedrag beschikbaar stellen om de archieven te beschermen die in hun bestaan bedreigd worden. Ook op dit punt ondersteun ik van harte wat de geachte afgevaardigde naar voren gebracht heeft. Bij de aanvaarding van dit wetsvoorstel neem ik dit graag mee als bemoedigende boodschap aan de minister van WVC, die in haar begroting prioriteit hieraan geeft.

□

Minister **Dales**: Mijnheer de voorzitter! Het is bekend dat de herziening van de wet het nodig maakt dat de uitvoeringswetgeving wordt aangepast. Dit geldt in het bijzonder voor het bij de memorie van toelichting gevoegde stuk, de door de minister-president vast te stellen aanwijzing voor de rijksdienst inzake openbaarheid van bestuur, en overigens ook voor een ontwerp voor een model-uitvoeringsregeling voor de ministeries. Hiermee zijn wij er nog niet. Op dit moment wordt op mijn ministerie gewerkt aan een algemene maatregel van bestuur waarin een groot aantal zelfstandige bestuursorganen zal worden aangewezen als organen die onder de werking van de Wet openbaarheid van bestuur vallen. Op basis van een eerste inventarisatie die door verschillende ministeries gemaakt is, is een opsomming gemaakt, die nu wordt getoetst. Ik streef er zeer naar, de hier bedoelde verzamel-algemene maatregel van bestuur tegelijk met de herziene wet in werking te doen treden. Een harde garantie heb ik hiervoor niet, maar anders zal het zo snel mogelijk daarna zijn.

Het is correct dat de heer Van Ooijen wijst op verbeterde mogelijkheden voor visueel gehandicapten. Hij zal het wel begrepen hebben, maar het lijkt mij goed, voor alle duidelijkheid geen misverstanden te wekken. Gegevens die op andere gegevensdragers dan papier zijn opgeslagen, worden verstrekt. Dit houdt echter niet in dat informatie op papier, bijvoorbeeld ten behoeve van visueel gehandicapten, in een andere vorm dan op papier wordt geleverd.

Er is één echte vraag voor mij overgebleven, die van de heer Pröpper over de decentralisatie van de tarieven naar andere overheden. Hierover is al in de Tweede Kamer een wijziging aanvaard, waardoor de andere overheden zelf hun tarieven zullen bepalen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 14.04 uur tot 14.15 uur geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Deltawet in verband met de aanleg van een werk tot afsluiting van de Nieuwe Waterweg (21219)** .

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Eversdijk en ik wijs erop dat hij, althans in dit huis, zijn maidenspeech houdt.

□

De heer **Eversdijk** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dank u wel, het zal maar een speechje worden maar het gaat desondanks toch om een buitengewoon belangrijk wetsvoorstel, al was het alleen maar vanwege het grote bedrag dat ermee gemoeid is, bijna 1,5 mld.

Voorzitter! Ik val maar meteen met de deur in huis, want de fractie van

het CDA in de Eerste Kamer is voorstander van de aanleg van de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg en van de Europoortkering. In de Tweede Kamer zijn in vele mondelinge overleggen en in vele stukken de motieven aan de orde geweest die tot deze stormvloedkering en Europoortkering hebben geleid. Die motieven betroffen natuurlijk in de eerste plaats de veiligheid, want die stond centraal. Zo hoort het ook, zeker als de Deltawet aan de orde is. In de tweede plaats speelde het oplossen van de knelpunten in het benedenrivierengebied een geweldig grote rol. Ik hoef alleen maar tegen de minister de Voorstraat in Dordrecht te noemen, want dan weet ze meteen wat we daarmee bedoelden. Nogmaals, voorzitter, de veiligheid staat heel nadrukkelijk voorop. Daarnaast is er nog een aantal andere motieven.

Eén motief wil ik er vandaag nog aan toevoegen en wel het volgende. Nederland is een waterland en daarom zijn wij in Nederland nooit klaar met de veiligheid. Maar omdat wij nooit klaar zijn met die veiligheid, zijn wij in de loop der jaren ook de waterbouwers van de wereld geworden. Op zeer grote schaal gaan onze aannemers de wereld in. Welnu, we kunnen ook thuis weer een staaltje laten zien van Nederlands vernuft: waterbouw en techniek. De veiligheid gaat dus voor alles maar het is mooi meegenomen als er weer iets te zien is voor degenen die naar ons land als waterland kijken en er is uiteraard ook nog een mooie brok werkgelegenheid mee gemoeid.

Tot zover mijn inleiding, voorzitter. Het heeft lang geduurd eer dit wetsvoorstel de Tweede Kamer heeft gepasseerd. Op de redenen zal ik nu niet dieper ingaan want die zijn bekend, namelijk geen overeenstemming tussen regering en Tweede Kamer over de financiering, mede in relatie tot de dijkversterking. Hulde aan deze minister van Verkeer en Waterstaat die ten slotte, ook weer na een hele serie overleggen, een oplossing wist te bereiken zonder onaanvaardbare vertragingen van de dijkversterkingen. Ik kom op de vertragingen straks nog even terug. Als ik over het onaanvaardbaar spreek, doel ik natuurlijk vooral op de zwakke rivierdijkgebieden. Ik wens de minister evenveel succes bij het afwikkelen van een paar andere problemen die met de Deltaveiligheid te maken hebben: de 60/40-verhouding en de problematiek van de overdrachten tegen redelijke vergoedingen van dijken en andere waterkeringen aan de waterschappen, de "natte Brokx". Ook wij, voorzitter, aan deze kant van het Binnenhof zullen die operaties nadrukkelijk volgen, uiteraard met de spreekwoordelijke bescheidenheid van dit huis.

Voorzitter! Ik wil nog een drietal onderdeeltjes van dit wetsvoorstel aan de orde stellen. In de eerste plaats is de financiële bijdrage uit de post scheepvaartwegen aan havens, volgens het laatste stuk van de minister, 110 mln. Wij wijzen er de laatste jaren steeds op, dat Nederland distributieland is en dus zijn investeringen in de havens brood- en broodnodig. Bovendien is het toch eigenlijk geen goede zaak, juist nu het vervoer over water wordt gestimuleerd als een milieuvriendelijke, relatief goedkope en veilige vorm van goederenvervoer, dat daar een bijdrage van 110 mln. vandaan moet komen. Wij zien eerlijk gezegd op dit moment ook geen andere mogelijkheden en wij zullen dus noodgedwongen akkoord gaan. Wij willen de minister echter nadrukkelijk vragen, bij eventuele tegenvallers – en bij een werk van bijna 1,5 mld. moet je haast wel op tegenvallers rekenen – niet weer naar de pot scheepvaartwegen en havens te grijpen. Dat is naar onze mening in het verleden al te vaak gebeurd.

Overigens door te kiezen voor de wat duurdere oplossing heeft de minister het vervoer te water een zeer goede dienst bewezen, met name met de doorsteek van de zogenaamde Beerdam, niet te verwarren met de beerput uiteraard. Het is wat duurder dan gepland. Die doorsteek lijkt ons echter een goede zaak. Ik wil in dit verband echter nog een vraag stellen.

In persberichten wordt gesteld, dat door die duurdere oplossing bovendien een mogelijke besparing op het totale project van 100 mln. verloren gegaan is. Nu staat mij bij, dat de minister die 100 mln. indertijd al had ingeboekt bij de rivierdijkversterkingen. Wil de minister nog eens uitleggen hoe dat in elkaar steekt?

Hoe je het ook wendt of keert, voorzitter, de versterking van de rivierdijken wordt vertraagd. Gelukkig zijn de zwakke delen naar voren gehaald, dat is prima. Wij moeten echter heel goed oppassen dat er niet verder geschoven wordt. In dit verband de volgende vraag. In persberichten van de afgelopen week lezen wij dat de aanleg van de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg door technische problemen met een jaar is vertraagd. De deuren zouden staan te klepperen. Werkt dat in positieve zin door ten aanzien van de rivierdijkversterking omdat daaraan de komende jaren iets meer gedaan kan worden of werkt het door in negatieve zin? Zou de minister ook willen ingaan op de problemen met die klepperende deuren? Is dat de enige kinderziekte of zijn er nog meer te verwachten?

De minister schrijft in de memorie van antwoord dat begonnen is met de voorbereidende werkzaamheden van de stormvloedkering en dat de daadwerkelijk uitvoering is gepland voor medio oktober 1991. Als ik goed ben ingelicht, wordt dat nu 2 november. Ik zit met een probleem van wat meer principiële aard. In Bouwdienst Magazine, een uitgave van Rijkswaterstaat, eerste jaargang nr. 2 van juni 1991 – een buitengewoon fraaie en leesbare uitgave – wordt op pagina 3 het volgende gesteld: "De bouw van de Stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg is gestart. Aan de noordelijke oever wordt de grond verwijderd voor het aanbrengen van een grondverbetering. Rond de bouwvakantie begint men met het plaatsen van de grondkerende wanden van de landhoofden, eerst aan de noordoever, daarna aan de zuidoever." En zo gaat het nog even door.

Voorzitter! Ik herhaal dat de fractie van het CDA voorstander is van de aanleg van zowel de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg als de Europoortkering. Het Rijk c.q. de minister van Verkeer en Waterstaat mag echter niet daadwerkelijk met de werkzaamheden beginnen voordat de desbetreffende wet in het Staatsblad is verschenen. Andere overheden mogen dat niet en burgers uiteraard ook niet. Men mag nu eenmaal niet buiten de wet om werken. Daarom de volgende vraag: wat is eigenlijk voorbereiden? De minister zei op 25 juni in de Tweede Kamer – ongeveer op hetzelfde tijdstip verscheen het blad waaruit ik citeerde – dat er voorbereidende activiteiten waren gestart. De taal in het artikel is buitengewoon direct, in de sfeer van "wij zijn aan het werk". Overigens past dat heel goed in de agressieve aanpak van Rijkswaterstaat. Dat vind

ik prima. Daar gaat het dus niet om. Naar mijn mening moeten wij echter juist in deze Kamer letten op dit soort principiële zaken. Het artikel van heer Van Ieperen is overigens een buitengewoon goed artikel. Ik hoop dat Rijkswaterstaat doorgaat met het uitgeven van zulke duidelijke bladen.

Ik wil geen zand in de machine strooien, voorzitter, het heeft toch allemaal al lang geduurd. Ik ben daarvoor zelf voor een deel medeverantwoordelijk. Misschien zegt de minister dat ik daaraan zelfs medeplichtig ben. Ik heb in ieder geval bewezen dat het uitstekende artikel wordt gelezen. Ik hoop dat de minister een goed antwoord heeft ten aanzien van het verschil tussen "begonnen met voorbereiden" en "het werk is gestart". Misschien dat het antwoord het verschil aangeeft tussen een ingenieur en een politica.

Er zal voor de voorbereidende werkzaamheden ook geld zijn uitgegeven. Kan de minister bij benadering aangeven hoeveel geld is uitgegeven? Dat zal fors in de papieren lopen. En uit welk begrotingsartikel is dat gehaald?

Voorzitter! De minister zegt in antwoord op de vragen van de SGP-fractie dat de voortgangsrapportages ook aan de Eerste Kamer zullen worden gezonden. Dat stellen wij op hoge prijs. Wij beloven de minister nu alvast dat wij zeker niet voor elke voortgangsrapportage een mondeling overleg zullen vragen. Overigens blijkt ook nu weer hoe belangrijk een voortgangsrapportage is en hoe goed het zal zijn dat met name de Tweede Kamer de vinger aan de financiële pols houdt via de zogenaamde controle op de grote projecten.

□

De heer **Barendregt** (SGP):
Mijnheer de voorzitter! Ik feliciteer collega Eversdijk van harte met zijn maidenspeech. Het is een bijzondere eer voor mij om hem als eerste in deze Kamer te feliciteren. Ik hoop nog jaren van zijn bijdragen in deze Kamer te genieten!

Voorzitter! De betrokken minister heeft deze Kamer verzocht, de behandeling van dit wetsvoorstel eerder te doen plaatsvinden dan aanvankelijk was afgesproken. Op zichzelf kan een dergelijk verzoek alleszins respectabel zijn vanwege bijvoorbeeld overschrijding van cruciale data die met de inwerkingtreding in verband staan. In dit geval is hier geen sprake van, aangezien de inwerkingtreding niet aan een bepaalde datum is verbonden. Er zullen daarom ongetwijfeld andere dringende redenen zijn geweest die een vervroegde behandeling in deze Kamer noodzakelijk maakte. Gaarne verneem ik van de minister een nadere verklaring omtrent de redenen die tot het verzoek hebben geleid om een vervroegde behandeling alhier te doen plaatsvinden.

Het wetsvoorstel strekkende tot wijziging van de Deltawet uit 1958 is op zichzelf simpel en kort. In feite bevat het slechts één inhoudelijk artikel, dat een toevoeging inhoudt van een onderdeel aan het bestaande artikel 1 van de Deltawet. Het wetsvoorstel heeft niettemin in de Tweede Kamer een behandeling ondergaan van twee jaar. Deze langdurige behandeling werd niet veroorzaakt door bedenkingen tegen de inhoud van het wetsvoorstel, maar was uitsluitend het gevolg van de bezwaren tegen de voorgestelde financiering van het project. Het kabinet stelde voor om voor de tweede stormvloedkering in ons land een andere financieringswijze te volgen dan voor de eerste stormvloedkering in de Oosterschelde. Na lange tijd van onenigheid tussen het kabinet en de Tweede Kamer is uiteindelijk een financiering voor deze stormvloedkering tot stand gekomen, die — voor zover mij bekend — ieders instemming in de Tweede Kamer kon hebben.

Mijnheer de voorzitter! Ik heb er behoefte aan, mijn waardering uit te spreken voor de vasthoudendheid en de consequente houding van de Tweede Kamer, alvorens zij het wetsvoorstel wilde accepteren. Het lijkt niet overbodig om deze waardering vandaag expliciet uit te spreken, aangezien er de laatste tijd uitspraken zijn gedaan die suggereren dat fracties in de Tweede Kamer het kabinet als schapen, dus blindelings, zouden volgen. De behandeling van dit wetsvoorstel is in ieder geval een voorbeeld van het tegenovergestelde.

Als gevolg van het uiteindelijke resultaat dat door de Tweede Kamer werd bereikt, kan het voorliggende wetsvoorstel op onze instemming rekenen. De totstandkoming van een stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg heeft immers twee voordelen boven de voorgenomen dijkverhogingen: ten eerste een eerdere totstandkoming en ten tweede een verlaging van de kosten. Dat is een unieke combinatie die helaas weinig of nooit voorkomt. Ik zie dan ook met belangstelling nadere voorstellen van het kabinet in deze zin tegemoet.

Voorzitter! Inmiddels heeft de gemeenteraad van Rotterdam met de overeenkomst ter zake ingestemd en de verklaring van geen bezwaar voor het project afgegeven. Het provinciaal bestuur van Zuid-Holland heeft ook zijn medewerking in bestuurlijk en financieel opzicht afgegeven. In de memorie van antwoord wordt dan gesproken van bijdragen van lagere overheden. Ik neem aan dat hier bedoeld is: andere overheden.

Er is in ieder geval bestuurlijk en financieel overeenstemming bereikt over de plaats, het systeem en de financiering van de stormvloedkering. Wij staan echter nog jaren verwijderd van het moment waarop de ingebruikname kan plaatsvinden. Een zo lange periode bergt allerlei onzekerheden in zich die de totstandkoming danig kunnen beïnvloeden, zowel in technisch als in financieel opzicht. Een recent voorbeeld daarvan is de derde voortgangsnota, die op dezelfde datum verscheen als de memorie van antwoord aan deze Kamer. Daarin wordt vermeld dat als gevolg van technische problemen tijdens de laboratoriumproeven de bouwtijd circa een jaar langer zal duren dan aanvankelijk was beoogd. Er wordt in de voortgangsnota niet vermeld, in hoeverre deze technische wijzigingen zullen leiden tot hogere bouwkosten. Technische wijzigingen kosten meestal ook financiële middelen. Gezien het feit dat de begroting in de voortgangsnota niet is gewijzigd, moeten wij ervan uitgaan dat deze wijziging geen financiële consequenties heeft. Dat komt mij echter wat ongeloofwaardig voor, omdat tegelijkertijd een bouwtijdverlenging van een jaar wordt aangekondigd. Wellicht kan de minister mij duidelijk maken, waarom ik het verband tussen gelijkblijvende kosten en verlenging van de bouwtijd ten onrechte aanbreng. Uit het mondeling overleg met de Tweede Kamer van 5 september jongstleden is mij overigens duidelijk geworden dat een deel van de kasproblemen juist zal worden opgelost door de vertraging die zich nu voordoet. Zijn er over eventuele kasproblemen in 1993 inmiddels nadere afspraken